

Република България
ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

РЕЗОЛЮЦИЯ

ПО

**"Съобщение от Комисията до Европейския парламент,
до Съвета, до Европейския Икономически и Социален**

**Комитет и до Комитета на регионите
*КЪМ ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И СЪЗДАВАНЕ***

НА РАБОТНИ МЕСТА "

(разработена по собствена инициатива)

София, 2012 г.

В Плана за дейността на Икономическия и социален съвет (ИСС) за 2012 г. е заложено разработването на резолюция по

"Съобщение на Комисията до Европейски парламент, до Съвета, до Европейския Икономически и Социален Комитет и до Комитета на регионите

Към възстановяване и създаване на работни места".

Председателят на ИСС - проф. Лалко Дулевски, внесе за обсъждане в Пленарната сесия приетия от Председателския съвет проект на резолюцията.

На своето заседание от 18.07.2012 г. Пленарната сесия прие резолюцията.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Стратегия “Европа 2020” формулира като основна цел постигането до 2020 г. на 75 % заетост на хората на възраст от 20 до 64 години. Европейският съюз (ЕС) и държавите членки предприеха редица действия и инициативи за постигането на тази основна цел, която изисква увеличаване на броя на работните места в ЕС с около 18 млн. спрямо настоящия им брой.

1.2. Продължаващата финансова и икономическа криза доведе не само до забавяне на започналия в средата на 2011 г. растеж, но и до формиране на много сериозни предизвикателства за постигането на целите по заетостта в Стратегия “Европа 2020”. За съжаление ИСС констатира, че от 2008 година досега загубата на работни места е около четири пъти по-голяма спрямо увеличението на заетостта през този период.

1.2.1. ИСС с безпокойство констатира, че наблюдаваният, макар и слаб, икономически растеж през 2011 г. не осигурява необходимото нарастване на заетостта. Нещо повече, в продължаващата рецесия и криза на държавния дълг в редица страни – членки на ЕС, все по-реална става констатацията в Годишния обзор на растежа за загубеното десетилетие.

1.2.2. ИСС констатира също, че в условията на увеличаващите се проблеми със заетостта, социалното изключване и борбата с бедността се наблюдава определено нарастване на различията между държавите членки.

1.3. Според ИСС освен кризата, сериозно негативно влияние върху заетостта оказват и редица структурни предизвикателства с дългосрочен хоризонт като: застаряването на населението и влошаването качеството на човешкия капитал; динамичните технологични промени и свързаното с тях реструктуриране на работните места; не винаги благоприятните

миграционни потоци; глобализацията и нарастващата външна конкурентност, и то особено на фона на бързо развиващите се големи икономики в света, и т.н.

1.3.1. Наблюдаваните динамични структурни промени и предизвикателства ще продължат да се отразяват по различен начин на отделните страни членки, но като цяло ще оказват силно влияние върху изменението на структурата на работните места и заетостта.

1.3.2. За ИСС една от сериозните преки последици на тези промени са наблюдаваната сегментация и структурните проблеми в развитието на трудовия пазар, които за съжаление не оказват позитивно въздействие върху заетостта и на този етап водят дори до противоположни тенденции.

1.4. В условията на кризата и формиращите се структурни предизвикателства Европейският съюз и държавите членки предприеха редица действия във връзка с подобряване качеството на работната сила, които по своя характер представляват политики и мерки за подобряване предлагането на труд. Според ИСС до този момент много по-малки и незадоволителни бяха действията и мерките във връзка със стимулирането на другата основна страна на пазара на труда – търсенето на труд.

1.5. В тази връзка ИСС приветства съобщението на Европейската комисия (ЕК) “Към възстановяване и създаване на работни места”, в което предлаганият пакет за заетостта представя по един балансиран начин политики и мерки за подобряване на търсенето и предлагането на труд.

1.6. За ИСС е от изключително значение споделеното от ЕК разбиране за политиките по заетостта не само като увеличаващи и подобряващи предлагането на работна сила, но и като благоприятстващи разкриването на работни места.

1.7. ИСС също така напълно споделя разбирането за политиките по заетостта като част от крайно необходимите социални инвестиции, които

предотвратяват натрупването на по-големи социални бюджетни разходи в дългосрочен план.

1.8. Според ИСС необходимият икономически растеж трябва да се генерира както с подходящи макроикономически, индустриални и иновационни политики, така и с много силно развитие на регионалната политика в държавите членки.

1.9. ИСС оценява стремежа на ЕК за представяне на основните общностни инструменти в подкрепа както на търсенето, така и на предлагането на пазара на труда, с което ясно се очертава ангажиментът на бюджета на ЕС в подкрепа на заетостта.

2. ПОДКРЕПА ЗА СЪЗДАВАНЕТО НА РАБОТНИ МЕСТА

2.1. Основната декларирана цел в съобщението на ЕК е подкрепата за създаването на работни места в устойчиви дейности, сектори и предприятия в етап на растеж, което заедно с нарастването на заетостта трябва да осигури подобряване на производителността. Същевременно в рамките на предвижданите мерки в подкрепа на създаването на работни места е необходимо да се постигне подобряване на положението на пазара на труда на по-уязвимите групи, каквито са: младите и възрастните лица, нискоквалифицираните лица, лицата с малцинствен произход и др.¹

2.2. ИСС обръща внимание, че досегашното използване на субсидиите за наемане на работа най-често бе насочено към смекчаване на последиците от безработицата при групите лица в неравностойно положение. В предлаганата мярка за по-нататъшно използване на субсидиите за наемане на работа на нови работници и служители отново

---

¹ Съобщение от Комисията до Европейския парламент, до Съвета, до Европейския икономически и социален комитет и до Комитета на регионите "Към възстановяване и създаване на работни места" (COM(2012) 173 final) от 18 април 2012 г.

преимуществено се предвижда насочването на тези субсидии към най-уязвимите групи и създаването на работни места, които в противен случай работодателите не биха поддържали.

2.3. ИСС обръща сериозно внимание, че в този случай не се наблюдава необходимото развитие на нов тип политика чрез балансирано използване на субсидии за уязвимите групи лица и нужните стимули за създаването на нови работни места в другите сегменти на пазара на труда. Още повече, че в съответната предлагана мярка разбирането за стимули се ограничава до субсидиите за създаването и поддържането на работни места за уязвимите групи лица, които без такова съответно субсидиране не биха съществували.

2.4. В своите актове ИСС многократно е разглеждал проблемите на основните уязвими групи на пазара на труда и споделя разбирането, че особено в условията на настоящата криза и реструктурирането на работните места субсидираната заетост е може би основният източник за намаляване на проблемите на трудовата заетост на тези лица.

2.5. Същевременно ИСС предлага в пакета по заетостта да се предвидят и съответните стимули в подкрепа на създаването на работни места в дейности и сектори с потенциал за устойчиво развитие и нарастване на производителността на труда.

2.6. Предлаганата мярка за намаляване на данъчната тежест върху труда без отражение върху бюджета може да се окаже една доста сложна и дори непосилна цел за редица държави членки, особено ако се вземат под внимание отражението на кризата върху състоянието на техните бюджети, както и характерната национална фискална политика. Предложението за компенсиране на данъчните приходи в резултат от тази мярка за сметка на преориентиране към данъци за околната среда, данъци върху потреблението или върху недвижимите имоти изисква много внимателна предварителна оценка за възможния ефект върху населението

и бизнеса. В тази връзка ИСС счита, че тези въпроси на данъчната политика трябва да бъдат преобладаващо обект на национална политика при отчитане на особеностите и проблемите във всяка държава членка.

2.7. Насърчаването и подпомагането на самостоятелната заетост е мярка с потенциално голям ефект, която ИСС подкрепя в редица свои становища. В тази връзка ИСС счита, че освен професионалните и бизнес уменията на бъдещите предприемачи, изключително важно условие за реализирането на такава мярка са наличните финансови стимули и облекченият достъп до финансиране. Нещо повече, едно от най-големите предизвикателства пред потенциалните кандидати за самостоятелна заетост е именно липсата на необходимия и поносим като цена финансов ресурс за нормалното обезпечаване на една такава самостоятелна заетост. Затова ИСС счита, че само схемите за превръщане на обезщетенията за безработица в безвъзмездни помощи за създаване на предприятия не са достатъчни за стимулирането на самостоятелна заетост и създаването на работни места. Необходими са допълнителни целеви финансови стимули и мерки, които да насърчат самостоятелната заетост не само на безработните, но и на част от заетите лица или тези извън пазара на труда с достатъчен потенциал и професионална квалификация.

2.8. ИСС подкрепя изцяло разбирането за социалната икономика и социалните предприятия като важни източници за създаването на работни места и социални иновации. В тази връзка ИСС е приел становище за ролята на кооперациите в развитието на социалната икономика и разработва следващо становище за социалната икономика. Същевременно ИСС изразява мнение, че предприятията от социалната икономика имат нужда от допълнителна специфична подкрепа във връзка със социалните функции, които изпълняват. Например в условията на кризата кооперациите не само запазват работни места за значителен брой хора, но и осигуряват в някои населени места услуги на населението, които

поради икономически и финансови причини не се доставят от друг тип предприятия.

2.9. Превръщането на неофициалния или недекларирания труд в законна трудова дейност е приоритет за всяка държава членка, както и за основните социални партньори. ИСС обаче отчита, че в условията на кризата този проблем се задълбочава и създава много сериозни предизвикателства пред легално работещия бизнес и заетите в него лица. Според ИСС предлаганата в това отношение мярка има по-скоро декларативен характер и не представя система от ефективни инструменти за намаляване на неофициалния или недекларирания труд.

2.10. Повишаването на чистата заплата на по-нискоквалифицираните работници ИСС приема и като мярка за борба с бедността. Същевременно използването на помощите за работещите лица с най-ниски доходи с цел повишаване на чистата заплата трябва да се прилага при ясно разработени правила и механизъм за контрол. В противен случай такава мярка потенциално може да доведе до стремеж сред някои работодатели за поддържане на по-ниски доходи или увеличаване на недекларираните такива с цел използване на помощите за компенсиране на някои техни разходи на труд.

2.11. Във връзка с предлаганата мярка за повишаване на чистата заплата на заетите с най-ниски доходи ИСС предлага да се оцени ефектът от евентуалното въвеждане или невъвеждане на необлагаем минимален доход в страни като България, където е въведена системата на плоския данък за облагане доходите на физическите лица.

2.12. Модернизирането на системите на заплащане, с цел по-адекватно отражение спецификата на работните места и производителността на труда, е едно от приоритетните направления за усъвършенстване на колективното трудово договаряне и определяне цената на труда на фирмено и браншово равнище. Според ИСС сред социалните партньори в

България има достатъчна степен на съгласие относно необходимостта от приложението на този принцип, но практическите проблеми произтичат главно от използвания методически инструментариум, подхода за оценка и обвързване на двата показателя (заплащане и производителност) на различните нива – индивидуално, групово, фирмено, браншово. За преодоляването на тези затруднения ИСС препоръчва провеждането на дебати на три- и бипартитно равнище с участие на външна експертиза, както и информационно осигуряване на процеса от НСИ.

2.13. ИСС споделя напълно констатацията, че постигането на основните цели на Стратегия “Европа 2020” при отчитане на нарастващите структурни предизвикателства пред Европа ще доведе до много сериозни промени в структурата на работните места. Всичко това формира няколко ключови области със значителен потенциал на растеж и създаване на работни места.

2.14. Според ИСС нарастването на работните места в сферата на екологосъобразната икономика в условията на рецесия е позитивен сигнал за реализирането на прогнозата на ЕК за създаване на 5 млн. работни места до 2020 г. в секторите на енергийната ефективност и възобновяемите енергийни източници².

2.14.1. Динамичното развитие на тези два сектора ще окаже определено въздействие върху създаването на допълнителни работни места в други съпътстващи дейности като строителство, научноизследователска и развойна дейност, иновации и т.н. Необходимо е извършването на още по-прецизна оценка на сумарния ефект от развитието на тези два основни сектора на екологосъобразната икономика върху бъдещите нови преки и съпътстващи работни места.

---

² Придружаващ работен документ на службите на Комисията “Използване на потенциала за създаване на заетост на екологосъобразния растеж”.

- 2.14.2. Същевременно ИСС предлага времевият график за развитието на възобновяемите енергийни източници до 2020 г. в страните членки да бъде съобразен и с изменението на енергийния микс на цените на електроенергията с цел избягване на някои негативни въздействия върху населението и бизнеса.
- 2.15. ИСС отчита, че развитието на екологосъобразната икономика е предпоставка за развитието на нови или съществено променени работни места и в други сектори на икономиката. Така например преходът към икономика с ниски емисии на въглероден двуокис и по-ефикасно използване на ресурсите ще изисква промяна в много работни места и създаване на нови такива в секторите и дейностите, които ще бъдат обхванати от тази промяна.
- 2.16. ИСС счита, че все още както на европейско, така и на национално ниво, не са налице обективните и реални прогнози за очаквания сумарен ефект от развитието на екологосъобразната икономика, в т.ч. и за създаването на нови или преобразуването на съществуващи работни места. Липсата на такъв тип прогнози не осигурява възможност за по-точно определяне на необходимия размер инвестиции по сектори и региони, които да гарантират поставените цели в развитието на екологосъобразната икономика.
- 2.17. Проблеми в това отношение съществуват и при по-точното определяне на бъдещите потребности от специалисти в тези сектори, чиято подготовка трябва да започне в настоящия момент. Най-общите очаквания са, че развитието на екологосъобразната икономика ще увеличи потребностите от висококвалифицирани работници, докато остава открит въпросът за бъдещата потребност в тези сектори на работници със средна и по-ниска квалификация. И независимо че в

придружаващия работен документ на службите на ЕК³ е посочена необходимостта от ясна перспектива за нужните умения, то все още непълната оценка на ефектите от развитието на екологосъобразната икономика правят тази задача много трудна.

2.18. Здравеопазването и социалните грижи са сектори с голям потенциал за създаване на нови работни места. В свои становища ИСС е изразил позиции за очакваното увеличаване на работните места, свързани със специфични услуги за възрастните хора. Продължаващото застаряване на населението и очакваните в това отношение перспективи са достатъчни предпоставки за необходимостта от много повече и нови “бели работни места”, които да съответстват на специфичните нужди и потребности на възрастните хора.

2.19. С определено безпокойство ИСС разглежда приблизителната оценка на ЕК в нейния работен документ⁴, съгласно която потенциалният недостиг от около 1 млн. здравни работници ще нарасне до около 2 млн. до 2020 година, ако се вземат под внимание професиите, които осигуряват дългосрочните грижи за възрастните хора.

2.19.1. В тази връзка ИСС ясно подчертава наличието и развитието на един много сериозен двоен проблем. От една страна, в ЕС се формира недостиг на здравни работници, които да осигурят необходимото здравно обслужване на неговите граждани. От друга страна, очаква се друг сериозен недостиг на специалисти по персонализираните грижи и професионалните социални услуги.

2.19.2. Особено сериозно този проблем е налице в повечето нови държави - членки на ЕС, тъй като в резултат от емиграцията на здравни специалисти формиращите се дефицити на такива специалисти

---

³ Придружаващ работен документ на службите на Комисията “Използване на потенциала за създаване на заетост на екологосъобразния растеж”.

⁴ Придружаващ работен документ на службите на Комисията “План за действие за работната сила на ЕС в сектора на здравеопазването”.

създават вече реално практически проблеми в отделни региони и населени места.

2.20. Като отчита ключовото значение на секторите на здравеопазването и социалните грижи, ИСС настоява за много по-бързи и дълбоки реформи и промени в съответните системи с цел преодоляване на очертаващите се обективни дефицити от подходящите специалисти.

2.20.1 Реформите в здравеопазването и социалните услуги трябва да доведат не само до по-висока привлекателност на труда, но и до значително по-високо заплащане на съответните специалисти.

2.20.2 ИСС обръща внимание върху факта, че преобладаващата част от здравните специалисти и тези в социалните услуги формират своята подготовка в многогодишен процес на обучение, поради което краткосрочните квалификационни курсове не могат да решат този проблем. В тази връзка ИСС предлага още в настоящия момент да се увеличи значително приемът за обучение на здравни специалисти и на тези в социалните дейности за сметка на други специалности, за които пазарът на труда показва очаквания за свиване на търсенето.

2.20.3 ИСС споделя напълно позицията на ЕК в нейния работен документ, че “запазването на подходящо предлагане и качество на здравни услуги при увеличени бюджетни ограничения е предизвикателство както в социален план, така и по отношение на заетостта”⁵.

2.21. За ИСС развитието на информационно-комуникационните технологии (ИКТ) е ключов фактор за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и за увеличаване на заетостта. Извършените оценки показват, че дори и в условията на икономическата криза заетостта на специалистите в сферата на ИКТ продължава да расте, като търсенето е по-голямо от предлагането.

---

⁵ Придружаващ работен документ на службите на Комисията “План за действие за работната сила на ЕС в сектора на здравеопазването”.

- 2.22. Освен преките ефекти, развитието на ИКТ оказва въздействие върху промяната на множество други работни места, които не са свързани непосредствено с информационно-комуникационните технологии. В тази връзка прогнозата на ЕК е, че до 2015 г. 90 % от работните места ще изискват най-малко базови ИКТ умения.⁶
- 2.23. Очакваното нарастване на потребността от специалисти по ИКТ, както и от придобиването на базови ИКТ умения сред по-голямата част от работниците, формира много сериозни предизвикателства пред бъдещето. Според ИСС всичко това изисква своевременна и обективна оценка за необходимата учебна и професионална инфраструктура и осигуряването на необходимия брой преподаватели и обучители по информационно-комуникационни технологии. ИСС подчертава също много високата динамика в промяната на ИКТ и необходимостта от надеждни системи за продължаващо и съвременно обучение в тази област.
- 2.24. ИСС счита, че освен разгледаните три основни сектора с голям потенциал за растеж и нови работни места подкрепата за създаване на работни места трябва да бъде насочена и към други сектори и дейности с определен потенциал. Например след кризата в строителството в жилищния сектор се развиват процеси на реструктуриране на строителния отрасъл чрез насочване към сфери с очаквано висок потенциал за развитие. Освен мащабното развитие на инфраструктурата, очакваното развитие на секторите на енергийната ефективност и възобновяемите енергийни източници ще окаже друго стимулиращо въздействие върху развитието и реструктурирането на строителния сектор и създаването в него на нови работни места.
- 2.25. Също така ИСС отчита като фактор за очаквано създаване на нови работни места развитието на други основни сектори на услугите. Още повече, че ако през 1995 г. делът на услугите в икономиката на

---

⁶ IDC White Paper “*Post Crisis: e-Skills Are Needed to Drive Europe's Innovation Society*” (ноември 2009).

Европейския съюз е малко повече от две трети, то през 2010 г. този дял достига около три четвърти⁷. В тази връзка ИСС още веднъж подчертава необходимостта от допълнителни оценки на възможностите за развитие и създаване на нови работни места в други основни сектори на услугите като например образованието, туризма, културните и спортните дейности и т.н.

2.26. ИСС приветства стремежа на Европейската комисия за мобилизиране на средствата от ЕС за създаването на работни места. За ИСС само съвместното използване на основните финансови инструменти на ЕС може да насърчи достатъчно устойчивия растеж и създаването на работни места.

3. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДИНАМИКАТА НА ПАЗАРА НА ТРУДА

3.1. ИСС приема определението на ЕК за динамичен пазар на труда, който осигурява увеличаването на производителността, качеството на работните места, необходимите умения и мобилност на работната сила. Постигането на динамични пазари на труда обаче е един труден процес, в който трябва да се преодоляват множество предизвикателства.

3.2. За ИСС принципът на гъвкавата сигурност е един от водещите елементи за създаването на динамични пазари на труда. Същевременно ИСС отчита, че независимо от предприетите действия, напредъкът по отношение на гъвкавостта и сигурността е все още незадоволителен, особено по отношение на отделни политики по заетостта, свързани с гъвкавата сигурност.

3.3. Същевременно през първия етап от кризата вътрешната гъвкавост бе по-широко използвана като средство за запазване на работните места. ИСС

---

⁷ Придружаващ работен документ на службите на Комисията "Използване на потенциала за създаване на заетост на ИКТ".

отчита, че редицата предприети действия в областта на вътрешната гъвкавост през този период бяха подкрепени от съответните фискални мерки, поради което те осигуриха определени резултати във връзка със запазването на заетостта. Значителната ограниченост обаче на съответните фискални мерки в настоящия момент поставя под въпрос възможността за по-широкото използване на прилаганите форми на вътрешна гъвкавост и едва ли без необходимата финансова подкрепа само социалният диалог ще се окаже достатъчен инструмент за по-нататъшното развитие на вътрешната гъвкавост в условията на рецесията.

3.4. ИСС споделя разбирането, че минималната работна заплата трябва да се определя с активното участие на социалните партньори при отчитане на нейното отражение както върху търсенето, така и върху предлагането на труд. Същевременно приемането на механизъм за определяне на минималната работна заплата с ясни принципи за отразяване на формиращите я фактори е една възможност за по-ефективен и конструктивен социален диалог в тази област. Внимателното изследване на практиките от прилагането на диференцирани минимални работни заплати в редица държави членки е друга възможност за усъвършенстване на процедурите по определяне на долните прагове на заплащане.

3.5. По принцип гъвкавостта на пазара на труда би трябвало да предполага и сигурност при прехода от един статус на пазара на труда към друг. Действителността обаче показва различни ситуации на сигурност в зависимост от вида на прехода и социално-демографските характеристики на работната сила. В тази връзка ИСС обръща специално внимание върху проблемите на гъвкавата сигурност при младите работници, които се очертаха с особена острота в условията на настоящата криза.

- 3.5.1. ИСС споделя напълно разбирането за големите проблеми на младите хора при прехода им от образование към трудова заетост. В тази връзка качествено чиракуване и качествените стажове трябва да бъдат подкрепяни като един надежден инструмент за навлизането на младите хора на пазара на труда.
- 3.6. Особено внимание заслужават проблемите на прехода на жените към пазара на труда, и то особено в периода на отглеждане и възпитание на децата в семейството. В тази връзка по-широка популярност и приложение трябва да намерят основни политики за съчетаване на професионалния и семейния живот, които съдействат за необходимото интегриране на жените на пазара на труда.
- 3.7. Друг основен аспект са промените, които настъпват при възрастните работници в условията на удължаване на трудовия живот. Използването преимуществено на увеличаването на пенсионната възраст като инструмент за удължаване на трудовия живот не е единственият и възприеман от възрастните работници подход за решаване на този проблем. В тази връзка ИСС приветства разбирането на ЕК за необходимостта от сериозни стимули за удължаване на трудовия живот под формата на данъчни облекчения, достъп до обучение през целия живот, гъвкави режими на работа и безопасни и здравословни работни места⁸.
- 3.8. ИСС отчита ситуацията в условията на продължаваща икономическа криза и намалено търсене на труд, при която евентуалното намаляване на обезщетенията за безработица ще окаже слабо отражение върху намаляването на безработицата и същевременно ще увеличи риска от бедност. В същото време една по-активна политика на пазара на труда

---

⁸ Съобщение от Комисията до Европейския парламент, до Съвета, до Европейския икономически и социален комитет и до Комитета на регионите "Към възстановяване и създаване на работни места" (COM(2012) 173 final) от 18 април 2012 г.

трябва да осигурява по-високи стимули за работа при едновременно гарантиране на доходите с цел предпазване от риска от бедност.

3.9. Сегментацията на пазара на труда е друг проблем, който придоби особено развитие в условията на кризата. В тази връзка ИСС разглежда приетите директиви за работа при непълно работно време и срочната работа на принципа на равното третиране като сериозни стъпки за преодоляване на сегментацията на пазара на труда. Необходими са обаче и следващи, в т.ч. и законодателни, действия за защита на заетостта, и то особено при използването на нестандартни договори и форми.

3.10. ИСС с безпокойство констатира, че настоящата криза и извършващите се структурни промени доведоха до сериозна поляризация на заетостта. Налице е определено намаляване на средноквалифицираните и средноплатените работници и нарастващ риск пазарът на труда да бъде разделен във все по-голяма степен на нискоквалифицирани и висококвалифицирани работници. Такова сегментиране и поляризация създават големи проблеми пред професионалната мобилност на работната сила и се отразяват върху общото равнище на заетостта. В тази връзка достъпът и по-масовото използване на обучението през целия живот е най-надеждният инструмент за преодоляване на формиращата се сегментация и ограничена професионална мобилност.

3.11. За съжаление икономическата криза и проблемите на пазара на труда се отразиха най-негативно върху младите хора. И ако през последното десетилетие се наблюдава нарастване на заетостта на възрастните работници, то ситуацията със заетостта на младите хора в условията на продължаващата криза се превръща в критична. Още повече, че самостоятелните ресурси на повечето страни членки се оказаха недостатъчни за справяне с този изключително голям проблем. В тази връзка ИСС приветства стремежа за мобилизиране на средствата за финансиране, с които разполага Европейският съюз. Необходими са

спешни и решителни действия за своевременна подкрепа на младите хора за преминаване от образование към работа, както и към връщане към работа с достатъчно гаранции и мерки на пазара на труда.

3.12. Настоящата криза задълбочи съществено поляризацията на заетостта по основни образователни равнища. Особено сериозно и с дълготрайни последици кризата се отразява върху хората с основно и по-ниско образование.

3.12.1. В края на 2011 г. от около 78 млн. души с основно и по-ниско образование в ЕС са заети приблизително 41 млн. или около 53 %⁹. Същевременно прогнозата на ЕК показва, че до 2020 г. работните места за хора с основно и по-ниско образование ще бъдат съкратени с 12 млн., което е около 30 % от настоящите работни места за тези хора¹⁰.

3.12.2. Проблемите в това отношение се задълбочават, ако се отчетат едновременно и възрастовите характеристики. Данните показват, че равнището на заетост на младите с основно и по-ниско образование е определено по-ниско от това на възрастните хора с такова образование. За съжаление ниското образование е друг много сериозен проблем пред младите хора по отношение тяхната възможност да се върнат към активна заетост.

3.13. Според ИСС постигането на целта в Стратегия “Европа 2020” за ранно напускане на училище трябва да се разглежда в тясна връзка с другата основна цел по заетостта, защото преждевременното напускане на училище и по-нататъшното формиране на контингенти с основно и по-ниско образование може да се окаже базова пречка пред постигането на 75 % на заетост през 2020 г.

3.14. ИСС обръща внимание, че предлаганите в съобщението на ЕК действия и мерки са насочени предимно към хората на трудовия пазар, т.е. към

---

⁹ Статистически данни от Евростат.

¹⁰ Придружаващ работен документ на службите на Комисията “Използване на потенциала за създаване на заетост на ИКТ”.

безработните и заетите лица. Извън пазара на труда обаче остава значителен контингент трудоспособно население, което в общия случай не е обхванато пряко от прилаганите политики и мерки. Шансовете на тези хора за връщане на пазара на труда стават все по-малки, а рискът никога да не се завърнат расте, което формира следващо ограничение пред по-нататъшното нарастване на активния трудов потенциал на Европа.

3.15. Настоящата криза оказва допълнително негативно влияние върху този процес. Заедно с очакваните преходи от заетост към безработица много често се наблюдават преходите от заетост към икономическа неактивност. Прилаганите до този момент активни политики и мерки на пазара на труда не оказаха очакваното влияние за активизиране на икономически неактивното трудоспособно население. Според ИСС все още европейските и националните политики по отношение на пазара на труда не включват достатъчно цели и действия за запазване на икономическата активност и нейното последващо нарастване.

3.16. Формирането на контингенти от обезкуражени лица е резултат както от тяхната ниска образователна и професионална подготовка, така и от липсата на подходящи за такива лица работни места. Създаването чрез субсидирана заетост работни места са един отговор на нарастващите проблеми пред този трудов контингент. Но този вид политика и мерки са само временно решение, и то за част от хората извън пазара на труда. Кризата поставя нови предизвикателства пред Европа във връзка с нарастващите бюджетни дефицити и необходимостта от осигуряването на достатъчно средства както за субсидирана заетост, така и за другите основни мерки на пазара на труда.

3.17. ИСС приема предложението на ЕК за реформирането на публичните служби по заетостта, които да изпълняват нови активни и пасивни функции и да се превърнат в агенции за управление на прехода.

Същевременно ИСС отбелязва, че такъв тип развитие на публичните служби по заетостта изисква допълнителни кадрови и финансови ресурси, които трябва да бъдат осигурени с цел провеждане на планираните реформи.

3.18. ИСС напълно подкрепя оценката на ЕК за значителното място и роля на социалния диалог и постигането на консенсус по отношение на реформите. В тази връзка по-нататъшното развитие на транснационалните колективни трудови договори между предприятията е не само съгласуван отговор, но и по-нататъшно развитие на социалния диалог на европейско равнище.

3.19. Формирацията се недостиг в определени сектори и региони на квалифицирана работна сила в условията на високи равнища на безработица е друго предизвикателство пред динамичните трудови пазари. Решаването на този структурен проблем зависи в много голяма степен от по-точното прогнозиране и мониторинг на свободните работни места и своевременното определяне в тази връзка на необходимите умения и квалификация. Също така за ИСС решението на този проблем е в по-широкото признаване на уменията и квалификацията на европейско ниво чрез използването на инструментите на Европейския съюз като например Европейската квалификационна рамка.

3.20. ИСС приветства стремежа на ЕК за по-добро взаимодействие между сферите на образованието и на труда както на политическо, така и на оперативно равнище.

3.21. ИСС изразява мнение, че част от структурните проблеми на пазара на труда могат да бъдат решени при осигуряване на много по-висока мобилност на работната сила в рамките на Европейския съюз. Затова ИСС възприема налаганите ограничения на свободния достъп до пазара на труда в девет държави членки за работници от България и Румъния като пречка за решаване на този проблем.

- 3.22. ИСС подкрепя становището на ЕК, изложено в доклада СОМ (2011) 729¹¹, че мобилността на работниците от България и Румъния е допринесла за увеличаване на brutния вътрешен продукт на Европейския съюз. Националните рестрикции на мобилността в Единния вътрешен пазар могат да имат краткосрочен ефект за определена национална икономика, но ограничават дългосрочния потенциал на европейската икономика.
- 3.23. ИСС споделя мнението, че постигането на по-висока трудова мобилност в рамките на ЕС изисква решаването и на други допълнителни проблеми, свързани с признаването на професионалните квалификации, запазването на социално-осигурителните и пенсионните права, решаването на някои конкретни данъчни проблеми и др.
- 3.24. ИСС приветства намерението на ЕК за подобряване управлението на Европейския съюз. Особено висока оценка заслужава разбирането за потясната взаимозависимост на икономиките и пазарите на труда в ЕС, което изисква засилена координация на политиките по заетостта и социалните политики в съответствие с Европейската стратегия по заетостта. Също така ИСС приема засиленото участие на социалните партньори в цялостния процес на управление на ЕС като друга надеждна посока за неговото развитие и усъвършенстване.

(п)

Проф. д-р Лалко Дулевски
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

---

¹¹ Доклад за функционирането на преходните разпоредби относно свободното движение на работници от България и Румъния, СОМ(2011) 729 от 11 ноември 2011 г.